

ULUSLARARASI
KAFKASYA'NIN GELECEĞİ
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER KİTABI

ULUSLARARASI
KAFKASYA'NIN GELECEĞİ
SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER KİTABI

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ

İçindekiler

1. Oturum/Kafkasya ile Rusya

KAFKASYA'DA ÇATIŞMA ALANLARI

Mitat Çelikpala 5

ABHAZYA'NIN GELECEĞİ

Ergün Özgür 12

2. Oturum/Bugünün Kafkasya'sından Yarına

ÇEÇENYA'DA İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

Dmitri Utukin 24

DAĞISTAN MÜSLÜMANLARI: İHTİLAFTAN BARIŞA

Ruslan Kurbanov 29

KABARDEY-BALKAR'DA BASKI VE ŞİDDET

Larisa Dorogova 33

3. Oturum/Çerkesya: Soykırım'dan Olimpiyat'a

ÇOĞUNLUKLA ÇERKES SOYKIRIMI OLARAK ANILAN ZORUNLU GÖÇÜN YAKLAŞAN 150. YIL DÖNÜMÜ İŞİĞİNDE SOÇİ OLİMPİYATLARI VE ÇERKES DİASPORASI

Lars Funch Hansen 41

KARAÇAY-ÇERKES İLİŞKİLERİNDE SORUNLAR VE GELECEK ARAYIŞLARI

Boris Urusov 46

ÇERKES SOSYO-POLİTİK DİNAMİKLERİNDE İSLAM ETKİSİ

Sufian Zhemukhov 50

ÇERKESYA TARTIŞMALARI

Murat Paşa 53

Sonuç Bildirgesi 59

Editörün notu,

Bu kitap 12 Mayıs 2012 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü, Kültür A.Ş. ve Kafkas Vakfı tarafından organize edilen **Uluslararası Kafkasya'nın Geleceği Sempozyumu**'nda yapılan sunumları içermektedir. Açılış konuşması, oturum başkanlarının değerlendirmeleri ve soru-cevap bölümleri maalesef kitapta yer alamamıştır. Mitat Çelikipala'nın ses kaydından ve Ergün Özgür'ün power-point sunumundan elde edilen metinler dışındaki sunumlar, konuşmacıların organizatörlere ulaştırdıkları tebliğlerden oluşmaktadır. Mitat Çelikipala, Ergün Özgür ve Murat Papşu Türkçe, Dmitri Utukin, Larisa Dorogova ve Boris Urusov Rusça, Ruslan Kurbanov, Lars Funch Hansen ve Sufian Zhemukhov İngilizce olarak sunum yapmıştır. Son anda ortaya çıkan mazereti nedeniyle İstanbul'a gelemeyen Ruslan Kurbanov'un organizatörlere ulaştırdığı sunumu kendisi için ayrılan bölümde dinleyicilerine okunmuştur.

Kafkasya hakkındaki çalışmalara ilgi duyan herkesin istifade edeceği bir kaynak olmasını diliyoruz.

Yusuf Altunok

KAFKASYA'NIN GELECEĞİ

1. OTURUM
KAFKASYA İLE RUSYA
Mitat Çelikpala
Ergün Özgür

KAFKASYA'DA ÇATIŞMA ALANLARI

Doç. Dr. Mîtat Çelikpala

Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Kafkasya, tarihi bir kenara bırakırsak, yakın döneme bakıldığında hep çatışmalar üzerinden tartışıldı. 1990'lar boyunca hep bunu tartıştık. Fakat Kafkasya içinde yaşadığımız dönemde daha huzurlu, daha farklı, daha dengeli bir yer olma ihtimali olan bir bölge. Dünyanın siyasal yapısı değişiyor. Bu siyasal yapının değişmesiyle birlikte dengeler değişiyor. Bu değişimin etkileriyle gelecekte, beklentilerimizle uyumlu, daha huzurlu, daha demokratik, Kafkasyalıların kendilerini yönettikleri, huzur içinde yaşayabildikleri, refahın hâkim olduğu, dünyanın ayrılmaz bir parçası olma ihtimali yüksek bir Kafkasya var olacak diye umuyorum. Dolayısıyla konuşmamın başlığı her ne kadar 'Kafkasya'da Çatışma Alanları' olsa da çatışmanın yaşanmayacağını umduğum, daha dengeli bir bölge üzerinden bir değerlendirme yapmaya çalışacağım. Belli kavramlar üzerinden giderek Kafkasya'nın tamamına dokunmaya çalışacak, belki siyasi olmaktan ziyade, biraz daha sosyolojik bir takım noktalara temas edeceğim.

Başlangıçta da ifade etmeye çalıştığım gibi; bölgeyi sürekli olarak çatışmalarla anmak ve çatışmalar üzerinden analiz yapmak ciddi bir sıkıntı yaratıyor. Çünkü bu sefer toplumsal alanda, hem diaspora olarak biz, hem de anavatanda yaşayanlar sürekli olarak, daima çatışılan bir alandan bahsetmeye başlıyoruz. Aslında gündelik hayat sadece çatışma üzerinden gitmiyor. Allah'a şükür 1991-93 döneminin ya da 1999'da yaşananların geride kaldığı, daha dengeli bir döneme girildiğinden bahsetmek mümkün.

Bölgeyi Kuzey-Güney diye ayırıp, Güney'de daha dengeli daha özgürlükçü yapıları olan bağımsız cumhuriyetler, Kuzey'de daha otoriter düzenlerin hâkim olduğu ve bu çerçevede bağımsızlığın daha dışlandığı yönünde bir takım değerlendirmeler bu alanda yayınlanıyor. Acaba gerçekten böyle mi değil mi? Çatışma alanlarını, çatışma sahaları diye düşündüğümüzde, yani coğrafi bölgeler olarak düşündüğümüzde de aslında bölge tanımlanmış. Güney'e baktığımızda Dağlık Karabağ meselesi var ve bunun yansımaları halen devam ediyor. Tek başına kapalı bir alandan bahsetmek mümkün değil. Bunun Kafkasya'nın tamamını etkilediğini, bundan sonra da etkilemeye devam edeceğini biliyoruz.

Abhazya ya da Güney Osetya'yı artık çatışmayla değerlendirmek bana göre çok doğru değil. Abhazya kendi kaderini çizdi. Bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürüyor, seçimlerini yapıyor, demokratik dönüşümünü yaşıyor. Sıkıntılar var ama bu sıkıntılar adım adım aşılmaya başlanmış vaziyette. Güney Osetya kendi iç dönüşümünü Abhazya kadar başarılı geçirmese de, -tabii aradan geçen 20 yıllık süreçte yaşanan tecrübelerin etkisi var- burada da bir takım dönüşümler olacak.

Diğer taraftan bölgenin büyük aktörleri Rusya ve Gürcistan arasındaki, Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki sorunlar halen masada ve bu sorunların nereye gideceği de bir tartışma konusu. Ama bunları gereğinden fazla dinlediniz, gereğinden fazla biliyorsunuz. Ben daha içe dönerek, daha sosyolojik bir çerçevede bakmaya çalışacağım. Yani dönüşümü ve bundan sonra bu dönüşümün nereye gideceğine dair bir takım düşüncelerimi paylaşacağım.

Konular üzerinden gitmek daha doğru olur gibime geliyor, yani çatışma konuları üzerinden. Fakat çatışma konularıyla kastettiğim bugün Türkiye'de, Avrupa'da, Amerika'da, Avrupa Birliği içerisinde ya da modern Batılı devletler dediğimiz devletlerin içerisinde yaşanan çatışmalardan farklı çatışmalar olmadığını düşünerek değerlendirmeye çalışacağım. Yani Kuzey Kafkasya ve Kafkasya'nın genelindeki toplumsal yapının karşı karşıya kaldığı sorunlar ve bu sorunların bundan sonra Kafkasya'yı nereye götürebileceği üzerine bir takım spekülatif değerlendirmeler yapacağım.

Bu çatışma konularının tamamı iç içe geçmiş durumda. Bu da şu anlama geliyor: Bir değerlendirme yapmak istiyorsanız, bu konuları birbirinden bağımsız bir biçimde değerlendirmeniz, birini kenara koyup diğerine odaklanmanız tek başına sizi bir noktaya götürmeyecek. Çatışma konularıyla kastettiğim şey bölgede çatışma, uzlaşma, bir araya gelme ya da ötekileştirme süreçlerini etkileyen, sosyal, siyasal ve ekonomik konulardır. Bunlar, bireyler, gruplar, topluluklar, halklar ya da ülkeler arasında zaman zaman çatışma ya da anlaşmazlık konuları yaratmakla birlikte aynı zamanda da işbirliği alanları yaratan doğal konular. Tüm dünya bu konuları bu şekilde değerlendiriyor. Doğal olan şu: Hiçbir toplumda herkes aynı düşünmüyor. Herkesin taşıdığı ekonomik, siyasi, sosyal beklentiler; kişinin dünyayı, kendisini, çevresini, toplumunu algılayışına göre değişiyor. Dolayısıyla Kafkasya'daki gelecek algılamasını da şekillendirecek olan, siyasal, sosyal, ekonomik etkenler olacak. Yani tek başına çatışmaya odaklanıp, kim kimi öldürecek, kim kime nasıl bakacak üzerinden gitmek bizi bir yere götürmeyecek.

Bu faktörler çatışma da yaratabilir, işbirliği de yaratabilir. Hayatın kendisi, siyasal, sosyal ve ekonomik faktörlerin tamamı ve gündelik hayatın belirleyicileri olduğuna göre, bu faktörlerin birbirinden bağımsız bir şekilde ele alınması, konunun kapsamlı biçimde anlaşılmasının önüne geçecektir.

Birincisi; sosyal boyut... Sosyal boyutta ilişkiler nasıl şekilleniyor, sonraki dönemde bu ilişkiler Kafkasya'da çatışma yaratabilir mi yoksa işbirliğine götürebilir mi, ilk değerlendirme alanı burası. Sosyal alanda kendimizi, tarihimizi ve bölgenin nereye gideceğini tartışırken sıklıkla üzerinde durduğumuz konu başlıklarından bir tanesi kimlik meselesi. Kimliğimizi sürekli tartışıyoruz, Türkiye'de tartışıyoruz, Kafkasya'da tartışıyoruz, uluslararası toplantılarda tartışıyoruz, evlerdeki sohbetlerde ya da vakıf ve derneklerdeki değerlendirmelerde tartışıyoruz. Bu kimlik içerisinde öne çıkarttığımız, ortaklaştığımız boyutlar da var, farklılaştığımız noktalar da var. Ama genel olarak uzlaştığımız noktalar bu bölge halkının bağımsızlığına, kimliğine, varlığına, bu varlığın devamlılığına, diline, kültürel değerlerine önem veriyor olmamız. Bu önem çerçevesinde mümkün olduğunca bağımsız, özerk kimlikler üzerinden kendimizi şekillendirmeye çalışıyor ve mücadele ediyoruz. Mücadele bu anlamda Kafkasya halklarının kimliklerinin değişmez bir parçası. Mücadelesiz bu olmaz. Sürekli mücadele diyoruz. Bu zaman zaman silahlı mücadeleye, büyük savaşlara dönüşse de bir mücadele olarak var, siyasal, sosyal alanda devam ediyor. Kimlik mücadelesi üzerinden şekillendiği için de hiç bırakılmayan bir şey. Bu kimliğin yarattığı sorunlar var ki; sorunlarla farklı aktörlerin farklı zamanlarda farklı şekillerde oynamasıyla ilgili bu. Nedir, işte etnik sorunlar var, etnik gruplar ulusal kimliklerini oluşturmaya başladılar, kimlikler oluşuyor. Bizim burada daha çok tartıştığımız, kim Çerkes'tir, kim değildir tartışmalarına girmeden bölgede de bir takım benzer dönüşümlerin yaşandığını söyleyebiliriz. Bu önemli. Yani Kafkasyalı olmak burada bir kimlik olabilir mi olamaz mı? Bu farklılaşmayı beraberinde getirir mi? Etnik sorunların tarihsel süreç içinde yarattığı noktalardan bir tanesi de göç. Göçün yarattığı etkiler, acaba bu bir soykırım mıdır tartışmalarına bizi çekecek gibi gözüküyor ki; Kafkasya'nın geleceğinde dair konu başlıklarından biri bu olacak.

Ve burada kültürel yapılar, demografik yapılar değişiklik gösterdi. Yani Kafkasya'nın 100 yıl önceki demografik, kültürel yapısıyla, bugünkü demografik kültürel yapısı arasında ciddi bir farklılık var. Bölgenin tamamını etkilemiş bir yapılaşma var. Acaba bu kimlik birbirini nasıl etkiliyor? Örneğin, kimlik üzerinden bu analizi yaptığınızda,

Kafkasya'da yaşayan Rus, Kazak Azeri, Gürcü ya da diğer alt etnik grupların tamamının Kafkas kimliğinden kıyafetle, yeme alışkanlıklarıyla, örf adetlerle etkilendiği aşikar. Bu etkilenmenin pozitif yönleri de var, negatif yönleri de var. Ama bunun yarattığı bir takım iş birliği ve benzeşmenin ötesinde çatışmalar da var ki; şimdiye kadar neredeyse sürekli olarak hep bunları tartıştık. Siyasal açıdan baktığımızda, acaba bizlerin çok sıklıkla tartıştığı, değerlendirdiği tek bir Kafkasya olabilir mi; bu birlik oluşturulabilir mi, oluşturulamaz mı; olmalı mı olmamalı mı; üzerinden değişik sorularla yürüyen bir sürü tartışma var. Fakat bugünkü siyasal alana baktığımızda bir takım farklılıklarla karşı karşıyayız ve bunlar bugünün gerçekleri. Bizim gönlümüzden, aklımızdan geçen yapılar ve sonuçların ötesinde elimizde bir fiili durum var. Bu fiili durum ister Kafkasya halklarının kendi rızaları ve istekleriyle oluşturulsun, ister dayatılmış olsun bir realite, bir gerçeklik... Bunu nasıl göreceğiz, nasıl tartışacağız? Realiteye baktığımızda gördüğüm şey şu; zayıf, birbirinden kopuk, yerel iktidarlar var. Bu yerel iktidarların beklentileri zaman zaman diasporayla örtüşüyor, zaman zaman çok farklılaşıyor. Ya da bağlı oldukları devlet yapılarıyla, -bu Rusya olabilir, Gürcistan olabilir, başka bir yer olabilir- ilişkilerine göre değişiklikler gösteriyor. Fakat modern devlet geleneği ve algısıyla baktığımız açıdan gördüğümüz gerçek şu; siyasi olarak zayıf yapılar bunlar. Ve yerel iktidarlar birbirinden kopuk, bağlar çok kuvvetli değil, siyasal ilişkiler bu anlamda örgütlü değil. Örneğin 1990'lardaki ilişkiler ağını ben görmüyorum şu anda. Abhazy meselesinde olduğu gibi ya da başlangıçtaki Çeçenistan meselesinde olduğu gibi... Diğer bir nokta; neredeyse hepsi merkezi ve otoriter yapılanmalar. Bu çerçevede belki eski Sovyet coğrafyasının geneliyle uyumlu bu yapılanmalar. Ama diasporanın yaşadığı bölgelerde yaşanan dönüşümlerle de zaman zaman farklılaşıyor. O zaman beklentiler de birbirinden farklılaşmaya başlıyor. Merkezi olarak güçlü ve otoriterler ama aynı zamanda başarısız ve zayıf. İşte denilen güçsüz yapılar... Bu yapılanmalar gerek kendi vatandaşlarına, gerekse biz diasporadakilere beklenen seviyede bir takım olumlu önerilerde, gelecek beklentilerinde bulunamıyorlar, kendi kendilerine karar alamıyorlar. Bu da bir tartışma noktası Kafkasya açısından bakıldığında. Bu başarısız devletçiklerin ya da yapıların tamamında ciddi şekilde kayırmacılık var. Bu kayırmacılığın yanında tam dışlama ve ötekileştirme süreçleri hızlı biçimde ilerliyor. Bölgeyle yakından ilgilendiğinizde bu aleni olarak gözükmeye başlamış vaziyette. Bu da eğer bir çatışma olacaksa, bölgeyle ilgili korkuları, kuşkuları tetikleyen bir nokta.

Ve tabii bu bölgelerde iktidarın nasıl paylaşılacağı konuları bizim düşündüğümüz anlamda yürümüyor. Her iktidar değişikliği ya da her seçim döneminde ciddi sıkıntılarla

karşı karşıya kalmaya başlıyoruz. İşte Güney Osetya'daki seçimler... Halen Kafkasya'yla ilgilenenler bunları takip ediyor. Burada içinden çıkılması zor bir takım sıkıntılar var. Bu sadece bu bölgeye ait değil, Ukrayna'da da benzeri oluyor, Gürcistan'da da, Orta Asya Cumhuriyetlerinde de... Ama bunun böyle olduğunu saptamak da bir mesele. O zaman demek ki olaya farklı boyutlardan da bakmak gerekiyor. Bunlar içerisinde Abhazya'daki gibi sağlıklı seçimler her zaman yapılmıyor. Ama orada da zaman zaman siyasi sıkıntıların yaşanabileceği gözüküyor. Ankvab'a suikast girişimi, siyasal düzenle oynama, ilişkiler... Dolayısıyla batılı anlamda en sağlıklı olanlarında bile ciddi sıkıntılar karşımıza çıkıyor. Siyasal olarak beni ekonomik ilişkilere yöneltecek diğer bir nokta da bu bölgede organize suçların zaman zaman yaygınlaşması, hatta devlet içerisinde siyasi ilişkilerle karmaşık hale gelmesi ve çözümlenememesi. Bu güvensizliği tetikliyor, bölgenin normalleşmesine engel oluyor ve siyasi ilişkileri ekonomik ilişkilere bağlıyor.

Bölgeyi uluslararası toplumun bir parçası haline getirmek istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Eğer ekonomik olarak da bölge uluslararası toplumun bir parçası haline gelecektse, buraya gidecek iş adamlarının kendilerini güvende hissetmesi, para yatırması, gidip gelmelerinin kolaylaşması gibi bir sürü beklenti var. Ekonomik açıdan baktığımızda diğer bir boyutta görünen o ki; bu devletlerin, devletçiklerin tamamı merkeze bağlılar. Merkezden bahsettiğimizde de yüzde 80-90 oranında Rusya karşımıza çıkıyor. Bu halkların ekonomileri tamamen Rusya'ya bağımlı... Bu bağımlılık kendine yetersiz yapıların doğmasına, daha da bağımlı unsurların ortaya çıkmasına sebep olan faktörlerden bir tanesi... Nasıl olacak? Ekonomiler hala çok yerel ve çok kapalı. Bu kapalılık, yerellik aşılmadığı sürece, siyasal yapının ve kimliğin dönüşmesi, örneğin diasporayla bağlantının daha sağlıklı hale gelmesi, diasporanın dışında uluslararası toplumla ilişkilerin farklı boyutlara çekilmesi çok mümkün gözüküyor. Bu kapalılık ve yerellik aslında birbirini tetikliyor siyasal ve kültürel kimlikle. Neden? Çünkü yolsuzluk, kayırmacılık hakim hale geliyor. O zaman siyasal yapıyı korumak isteyen ekonomik yapıyı korumak istiyor. Var olan iktidarları değiştirmek istemiyor. Bu çerçevede de siyasal, kültürel, sosyal kimlikleri de sürekli olarak aynı kapıda tutmaya ve değiştirmemeye çalışıyor. Böyle baktığımızda çatışma alanları, sadece büyük devletler arası silahlı çatışma, var oluş yok oluş tartışmalarının ötesine geçiyor. Çünkü fırsat yakaladığınızda devlet yapılanmanızı nasıl koruyacaksınız? Abhazya ve Osetya örnekleri ortada. Bu kolay bir süreç değil.

Sosyal boyutun ardından, son bölümde meseleye uluslararası sorunlar boyutundan bakmaya çalışacağım. Uluslararası anlamda da Kafkasya, sadece diasporanın, bölgenin ya da yerel yönetimin değil herkesin ilgi alanında. Bu da hep bizim jeopolitik, jeostratejik seviyelerde analiz yapmamızı beraberinde getirdi. Bu ise bazen alanın gerçeklerini görmememizin asıl sebebi oldu. Yani Kafkasya'yı tartışırken Amerikan politikalarını, Avrupa Birliği politikalarını, Türk dış politikasını, İran politikasını tartışıyoruz. Bu çok sağlıklı bir şey değil. Yapılması gereken bir şey ama tek başına buna odaklanıp, bunun üzerinden yürümeye başladığınızda da aslında hiç bir yere gitmiyorsunuz. Evet, büyük aktörlerin tamamının bölgeye yönelik politikalarının olması kadar doğal bir şey olamaz. Enerji politikaları burayla ilgili, siyasal dengeler burayla ilgili... NATO, AB genişlemeleri... Doğu Avrupa kapatıldığına göre büyük rekabet içerisinde oyunun Karadeniz üzerinden Kafkasya'ya doğru kaydığı gibi bir sürü analizler yapabiliriz. Ama bunu yerelle nasıl bağlantılandıracağız? Acaba yerel toplulukların, bu devletçiklerin, uluslararası aktörlere bakış açısı nasıl? Bence biraz da bunu tartışmak lazım. Burada tabii büyük aktörlerin tartışmaları belirleyici. Ve Kafkasya'nın geleceğinde de bu aktörlerin bölgeye yönelik politikaları eğer varsa ve geliyecekse Kafkasya'daki çatışma ve işbirliği alanlarını da belirleyecek. Bizleri de bunun içine çekecek. Kafkasya'yı da çekecek. Buradaki en belirleyici aktör doğal olarak Rusya Federasyonu. Bölgenin önemli bir kısmına hakim bölgesel bir aktör olan Rusya, aynı zamanda küresel bir aktör. Rusya jeopolitik bir denge peşinde. Acaba yeni Putin dönemi Kafkasya'ya nasıl yansımalar? Temel soru bu. Bu tartışma içerisinde Putin daha demokratik, modernleştirici bir yol izleyip, bölgeyi daha huzurlu, kendine yeterli, daha özgür bir alana çevirmeye mi çalışacak, yoksa yeniden Kafkasya'nın tamamını Rusya'daki iktidarını sağlama alacak bir deneme tahtası olarak mı görecektir? Baskı mı oluşturacak? Bu, politikanın temel belirleyicisi olacak. Uluslararası dengelere baktığımızda Putin, geçtiğimiz haftadan bugüne bir takım olumlu mesajlar, işbirliği mesajları veriyor ama bu Kafkasya söz konusu olduğunda nasıl olacak? Kafkasya halklarına nefes aldırarak mı? Henüz bir işaret görmüyoruz çünkü var olan otoriter düzen de bunun yansıması olarak kuruldu.

Diğer bir bölgesel aktör Gürcistan. Gürcistan politikaları burada belirleyici olacak. Önümüzdeki 21 Mayıs'ta soykırım anıtını açacaklar, soykırım kararını geçen sene tanıdılar. Siyasal olarak Abhazyaya meselesini işin içine katmadan, Abhazyayı hiç dillendirmeden bir Kuzey Kafkasya politikası oluşturmaya çalışıyorlar. Mesela bu politikanın Abhazyayı dikkate almadan, önemsemeyen, Kuzey Kafkasya halklarını

nasıl etkileyeceği, nasıl oyuna çekeceği belirsiz gibi dursa da aslında bizim açımızdan baktığımızda belirli. Yani böyle bir politika yürümeyecek. Ama Gürcistan her şeye rağmen bir alan açmaya çalışıyor. Bu alan açma çabası Gürcistan'ı daha tehlikeli sulara çekecek mi, çekmeyecek mi hep birlikte göreceğiz. Çünkü Gürcistan'ın başka sorunları da var. Ermeni azınlıklara nasıl davranacak, Svanlar'la ilişkiler nereye doğru gidecek? Bunların hepsi sorun başlıkları ve bu anlamda da büyük bir ihtimalle önümüzdeki dönemde Kafkasya'da çatışma mı, işbirliği mi göreceğiz tartışmasında her birinin ayrı bir yeri var.

Bir diğer faktör, ABD, AB gibi Batılı aktörler... Bu Batılı aktörler şu anda bölgeyle ilgisiz görünüyor. 2004 - 2008'i bir dönem olarak kabul ediyorum, bu dönemde Batılı aktörler bölgeyle ve sorunlarla yakından ilgilendiler. Şimdi yeniden bir ilgisizlik dönemi var. Tekrar bu bölgedeki sorunlarla ilgilenecekler mi bilmiyorum. Bu iyi mi, kötü mü onu da bilmiyorum. Bu tabii bakış açımıza göre değişir. Yani Batılı aktörler bölgeye etki etmeli mi etmemeli mi? Ya da bu bölgede AB, ABD gibi yapılar gerekli midir gereksiz midir; bunu oturup sağlıklı biçimde tartışması lazım Kafkasya'nın. Çünkü bu dengeler açısından önemli. İran gibi faktörler, ikincil faktörler gibi gözükse de değişik dönemlerde, özellikle Güney Kafkasya'daki gelişmelere bağımlı olarak, bölgedeki dönüşümü etkileyebilirler. Ve bu çerçevede Arap Baharı gibi diğer süreçlere baktığımızda, dini uyanış, dinin sosyal hayatın içerisinde siyasallaşması gibi süreçlerle birleştirildiğinde, bunun karşılıklı etkileşimi nasıl belirleyeceği konusu da yine dikkate alınması ve önümüzdeki dönemde tartışılması gereken konulardan bir tanesi olarak beliriyor.

Ve son olarak; Türkiye nerede duracak? Bu ilişkiler zinciri içerisinde, bölgenin geleceğinde çatışmadan çok işbirliğinin hakim olmasında, büyük diaspora nüfusuyla, şu ya da bu şekilde aksasa da demokratikleşme süreçleriyle, Batı dünyasıyla kurduğu ekonomik, siyasi güvenlik ilişkileriyle (Güvenliği unutmamız gerekiyor, çünkü NATO gibi unsurlar sürecin bir parçası ve Türkiye bu politikalardan bağımsız politikalar üretmiyor. Ancak diğer taraftan da bölgede temel çıkarları var.) nasıl bir rol oynayacak? Bunları tartışmamız gerekiyor. Ve çatışmaya mı işbirliğine mi gideceğiz, bunu saydığımız bütün faktörleri bir arada değerlendirerek göreceğiz.

ABHAZYA'NIN GELECEĞİ

Ergün Özgür

Araştırmacı

2008 Yılı - Kosova'nın Tanınması

- 17 Şubat 2008: Sırbistan'dan bağımsızlığını ilan eden Kosova'nın tanınması için dünyadaki tüm hükümetlere resmi belge gönderilmesi (Başbakan Haşim Tacı'nın basın açıklaması).
- İlk tanıyan ülke Kostarika (17 Ağustos 2008)
- Daha sonra ABD, İngiltere, Fransa, Afganistan, Arnavutluk, Türkiye (18 Ağustos)
- AB ülkeleri bireysel karar verdi
- Toplam 90 BM üyesi ülke.

2008 - Kosova'nın Tanınmasına Karşı Çıkan Ülkeler

- **Rusya** (Çeçenya ve olası bağımsızlık talepleri)
- Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı Duma ve üst kanadı federasyon konseyi, Kosova'nın bağımsızlık ilanını kınadı.
- Söylem: Kosova tanınırsa Abhazya'yı tanırız.

Ayrıca:

- **Azerbaycan** (Karabağ)
- **Kıbrıs Rum Yönetimi** (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)
- **Romanya** (22 milyon nüfusun %89'u Romen, %6'sı Macar, %2,5'i Çingene)

Diğer: Ukraynalı, Alman, Türk, Tatar, Ermeni, Rus, Rum, Bulgar, Sırp, Slovak, Hırvat, Yahudi, Arnavut, Makedon, Çek, İtalyan, Çinli, Çerkes...

- **İspanya** (Bask ve Katalan bölgeleri)
- **Moldova** (Transdinyester)
- **Vietnam** (iki Vietnam'ın uzun savaştan sonra 1976'da birleşmesi)
- **Slovakya**

2008 – Abhazya ve Güney Osetya'nın Tanınması

- **8-12 Ağustos:** Gürcistan'ın G. Osetya'ya girerek savaş başlatması
- **8 Ağustos:** Rusya'nın savaşa müdahil olması.
- **12 Ağustos:** Rusya'nın Abhazya'ya asker çıkarması ve Abhazya yönetiminin Kodor Vadisine yerleşen "Sürgündeki Abhaz Yönetimini" ve Gürcü askerlerini ülkeden çıkarması. Gürcü askerleri 2006'da Emzar Kvitsiyani ve 300-400 kadar millisi yakalamak gerekçesiyle Y. Kodor'a girmişti.
- **13-14 Ağustos:** Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya ve Gürcistan'ı ziyareti, Kafkas İstikrar ve İşbirliği Platformu Önerisi.
- **14 Ağustos:** AB'nin uzlaştırma müdahalesi ve Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin Gürcistan, RF ile Abhazya, Güney Osetya yöneticileri ile görüşmeleri sonucunda uzlaşılan maddeler:

Taraflar şiddeti bırakacak,

Askeri eylemler duracak,

İnsani yardıma sorunsuz erişim sağlanacak,

Gürcü güçleri, kalıcı konumlarına dönecek,

Rus güçleri çatışma çıkmadan önceki konumlarına dönecek ve Rusya, Güney Osetya sınırları içinde ilave güvenlik tedbirleri alacaktır.

- **15 Ağustos:** ABD Dışişleri bakanı Condoleeza Rice'ın Gürcistan'a destek ziyareti.
- **16 Ağustos:** Rusya Federasyonu ile Gürcistan arasında ateşkes antlaşmasının imzalanması (Habertürk-Anlaşma, 2008).

15 Ağustos 2008 - 17 Ağustos 2009: Gürcistan'ın Rusya ile tüm diplomatik ilişkilerini kesmesi ve BDT den ayrılmak için başvurusu (BDT Tüzüğüne göre 1 yıl sonra resmi olarak ayrılabilirdi, CNNTürk, 2009)

Savaşın insani faturası:

Ölü: 2000 Oset, 21 Rus ve 150 Gürcü

Yaralı: 150 Rus ve 400 Gürcü

Yerinden edilenler: 160.000 (Bianet, 9 Eylül 2008).

• **22 Ağustos:** ABD Savaş Gemisi McFaul-74 ve diğer üç NATO gemisinin Boğazlardan geçişine izin verilmesi NATO gücünün Karadeniz'e girişi (Montrö sözleşmesi)

• **26 Ağustos:** Abhazya ve Güney Osetya'nın Bağımsızlığı'nın Rusya Federasyonu Devlet Başkanı tarafından tanınması. Tanıyan ülkeler:

BM üyesi: Rusya (2008) Nikaragua (2008), Venezuela, Nauru (2009), Vanuatu (2010-Abhazya) ve Tuvalu (2011)

BM üyesi olmayan: Transdinyester ve Dağlık Karabağ

Tanınmaya karşı çıkanlar: ABD, Türkiye, NATO, AB ve AGİT üyesi ülkeler.

• **22 Ağustos- 5 Eylül:** T.C. Dışişleri Bakanı'nın Rusya, Azerbaycan, Gürcistan dışişleri bakanları ve ABD Dışişleri Bakan Müsteşarı ile görüşmeleri.

Rus askerlerinin Gürcistan'dan çıkması süreci

• **13 Eylül 2008:** Gürcistan'ın Poti limanından ayrılması

• **8 Ekim 2008:** Rusya'nın Gürcistan'dan tamamen çıkması.

2008 ve Sonrası: Diaspora

• **2 Eylül 2008:** R.F. Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Diaspora temsilcileri ile görüşmesi (Kafkas Abhazya Dayanışma Komitesi, Kafkas Dernekleri Federasyonu ve Abhazyalı bir parlamenterin katılımı ile.)

• Kafkas Abhazya Kültür derneğinin "Kafkas Dernekleri Federasyonu"ndan ayrılması (2009) ve beş derneğin "Abhaz Dernekleri Federasyonu"nu oluşturması (Mayıs – Haziran 2010).

• Ayrışmanın Adıgeler arasındaki yansıması ve "Çerkes = Adige" tartışmalarının yoğunlaşması.

• Soykırım, Sürgün ve "Çerkesya" haritası ile ilgili Abhazya cephesindeki gelişmeler (2010)

D. Çaçkalia (Moskova), B. Kobakhia (Sohum)

Kafkasya'daki Cumhuriyet temsilcilerinin Abhazya Cumhurbaşkanı ile görüşmeleri (Eylül-Ekim 2010).

V. Chikba'nın Türkiye ziyareti (Kafkas Kültür Derneği, Temmuz 2010)